

1. Introducció

Jesús Burgueño i Josep Oliveras

Els professionals de la Geografia es dediquen des d'antic a localitzar fets, deduir la distribució de fenòmens en l'espai terrestre, diferenciar territoris, relacionar les activitats humanes amb el medi natural, esbrinar els elements d'un paisatge i els canvis que aquest experimenta en el temps, entre altres objectius. Al llarg de la segona meitat del segle passat, les especialitats dins la ciència geogràfica han augmentat i alguns professionals s'han convertit en superespecialistes reconeguts en uns temes determinats, mentre cada cop eren menys els que s'ocupaven de realitzar síntesis sobre un nucli concret o sobre una àrea o regió d'un país, per les moltes dificultats que aquest tipus de treball comporta.

Des dels anys setanta de la passada centúria, la Geografia ha sofert al món i a Catalunya grans i positius canvis, en general força desconeguts pel gran públic, encara que els resultats apareixen a vegades en els mitjans de comunicació (però no pas amb la freqüència que caldria). Indiscutiblement, mai com ara tants mapes han aparegut a la premsa i a la televisió; la nova geopolítica té una creixent audiència; l'anàlisi geogràfica dels territoris presenta interrelacions que es demostren amb avançades tècniques estadístiques; i gràcies als sistemes d'informació geogràfica, la combinació de l'estadística i la cartografia automàtica han produït resultats sorprenents.

Aquesta especialització temàtica, molt experimental i quantitativa en Geografia física i amb elements més qualitius i subjectius en Geografia humana, es pot comprovar perfectament en els articles que apareixen a la nostra revista *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* i en altres publica-

cions; com a exemple n'hi ha prou amb assenyalar l'excel·lent número 89, dedicat al temporal Glòria.

L'especialització, però, no és la millor carta de presentació de la Geografia. Els professionals actualment, s'especialitzen tant que a vegades arriben a oblidar que la Geografia és una ciència de connexions múltiples i arriben a produir materials aptes només per poder ser llegits per persones que tinguin les mateixes dèries i nivell. Aquest fet ve agreujat pel fet que les universitats, deleroses de tenir un bon lloc en rànquings variats, donen més rellevància a la recerca, útil o inútil, que no pas a una docència que formi autèntics professionals i ciutadans honorables amb seny per enjudiciar les actuacions sobre el territori. S'obliden del que Tim Unwin (1992) explica sobre l'educació geogràfica com a qüestió d'emancipació i no de conformisme.

En produir només per revistes especialitzades, i si pot ser en idioma anglès, el professional força-dament ansiós per assolir una estabilitat laboral o un grau més elevat en l'escalafó, se sol dedicar completament a un sector o subsector d'una àrea temàtica i s'oblida completament de realitzar anàlisis complexes com la d'una àrea o regió, o d'entendre allò que passa en el seu espai de vida i que l'obligaria a reflexionar sobre una realitat social a partir d'un coneixement científic rigorós. Dissortadament, el geògraf o la geògrafa no acostuma a tenir massa interès a divulgar i fer saber a un públic molt més nombrós de quina manera determinats elements de l'estructura econòmica, política, jurídica i ideològica afecten l'organització de l'espai on viu i els mateixos elements físics que constitueixen el continent on s'assenten els grups socials. No és

estrany aleshores que es desconeixi quin és el paper de la Geografia i quina és la funció dels seus professionals. Un desconeixement que satisfà plenament a grups socials dominants que prefereixen la ignorància al saber científic compromès.

L'anàlisi d'un territori concret, d'una regió, ha estat vista per molts geògrafs i geògrafes com el nucli central de la disciplina, la suma en un marc determinat dels coneixements de diferents àrees temàtiques i les seves connexions, que no és el mateix que fer un treball on cada apartat no tingui massa a veure amb els altres. El mateix David Harvey a *Explanation in Geography* (1964) considerava que els geògrafs tendien a concentrar la seva atenció en els elements significatius a escala regional i que un principi del pensament geogràfic seria el del nivell regional com a camp de resolució. Anys més tard, i des d'unes altres perspectives Derek Gregory (1984) clamava per la necessitat de saber alguna cosa sobre la constitució de les formacions socials regionals, les articulacions i les transformacions regionals. Unes propostes que compartia Doreen Massey, qui a la mateixa època clamava perquè els geògrafs i les geògrafes estudiessin els problemes experimentats per les regions, els quals tenien molt a veure amb la seva organització econòmica i política; i tres anys més tard David Ross Stoddart creia que les peces de la investigació geogràfica es podien combinar per demostrar els caràcters distintius dels llocs i regions, però que l'important era identificar els problemes geogràfics i utilitzar els coneixements per alleugerir-los, o potser solucionar-los.

Aquestes idees, amb algunes variacions, han continuat fins els nostres dies i s'hi ha afegit la importància d'estudiar les identitats regionals o nacionals i el sentit de pertinença. Cal entendre aquests espais que en Geografia anomenem regionals com uns sistemes que no són tancats, però tampoc plenament oberts. Uns espais que han estat producte de la història, i alhora espais en construcció conti-

nuada en els quals es remarca el seu paper com a identitat, representació i pertinença, però també com un medi funcional, de gestió, d'acció, d'intervenció, dominació i control. Raons per les quals mereixen ser analitzats i diagnosticats.

Diagnosi també dels canvis i transformacions, com en un llibre recent exposa Alexander Murphy (2020, p. 142), per a qui la comprensió dels canvis actuals requereix un gran esforç en diferents fronts. Els canvis no es poden dominar si no hi ha sensibilitat sobre els problemes, "si estudiants i especialistes no disposen de les perspectives analítiques i de les eines necessàries per avaluar l'evolució de l'organització espacial i les característiques materials dels llocs i les regions". Reflexionar sobre els problemes amb criteri geogràfic, cosa que implica tenir en compte un conjunt de variables que interactuen sobre un territori determinat. Catalunya en el nostre cas.

Cal entendre també que realitzar, una persona sola, una anàlisi sobre diferents temes d'una regió geogràfica concreta, sigui una regió administrativa, funcional, nació històrica o formació social (triïn el nom que prefereixin), és una tasca molt difícil si es vol fer amb molt de rigor científic i a la recerca de les múltiples connexions que en formarien l'estructura fonamental. El Pierre Vilar geògraf de *Catalunya dins l'Espanya moderna* (1964, p. 19) ho va veure molt clar quan escrivia que: "copsar un objecte massa vast com a totalitat, exigeix aprenentatges massa variats en detriment de l'eficàcia i la precisió en el maneig de cada instrument particular de recerca. Hi ha una certa contradicció en tot assaig científic, entre extensió i profunditat, entre varietat i solidesa" i que enfrontar-se a l'edificació d'una monografia regional comportaria per al geògraf una lluita de consciència.

Per aquest motiu les geografies regionals solen ser, des de fa anys, obres col·lectives, com ho va ser la *Geografia de Catalunya* de l'editorial Aedos i ho és aquesta que la Societat Catalana de Geogra-

fia (SCG) ha volgut aportar gràcies als esforços de geògrafs i geògrafes de les diferents àrees i especialitats, amb la finalitat de reflexionar, entendre i fer algunes propostes sobre els efectes de la pandèmia de la COVID-19 en diferents temes i espais de la nostra realitat territorial i nacional.

De l'Aedos a la covid

En el curs 2014-2015 de la Societat Catalana de Geografia es van iniciar unes sessions en format de taules rodones dedicades a commemorar el cinquantenari de l'edició del primer volum de la magna *Geografia de Catalunya* de l'editorial Aedos que va dirigir Lluís Solé Sabarís. En total hi hagueren set sessions portades per diferents consocis, entre els quals a la primera hi havia el professor Joan Vilà-Valentí que era l'únic membre viu entre els geògrafs que havien format part del consell de redacció de la referida edició.

El motiu de la commemoració no era altre que recordar la importància que va tenir aquella Geografia editada inicialment en forma de fascicles, amb unes interessants fotografies i mapes. Aquella edició va ser adquirida no només per persones interessades pel món de la Geografia, sinó també per moltes persones d'altres professions i interessos, que hi veien l'oportunitat de poder llegir i entendre l'estructura física i humana d'un país sotmès a una dictadura propensa a l'analfabetisme cultural i científic, especialment per tot el que feia referència a Catalunya.

La Geografia de l'Aedos va enfortir el moviment nacional i comarcal, al mateix temps que servia de marc interpretatiu, no sols als excursionistes i aficionats als coneixements geogràfics, sinó que servia també als universitaris que practicaven els sabers geogràfics, i no només a la facultat de Lletres, sinó també a la de Ciències en l'especialitat de Naturals

i que anys a venir es transformaria en les especialitats de Biologia i Geologia, i també a la nova facultat de Ciències Econòmiques, on aquesta Geografia seria ben coneguda pels iniciadors de l'economia regional, que la utilitzaren àmpliament.

Després d'aquesta obra en seguiren algunes altres que no tingueren la mateixa acceptació que l'anterior, malgrat l'interès d'alguns dels seus continguts. Però entre el 1974, any en el qual s'acaba el tercer volum, i l'actualitat, el paisatge de Catalunya ha sofert canvis molt rellevants en les cobertures vegetals, infraestructures, mitjans de transport, tipus de conreu, població, migracions, etc. La urbanització ha dominat sobre l'urbanisme guiat per la raó i les bones pràctiques, el fenomen turístic ha estat paral·lel a la desindustrialització, la comunicació via digital s'ha fet imprescindible... Sobre tots aquests fets que estan connectats, els geògrafs i les geògrafes sembla que han de tenir opinions i explicacions que puguin interessar al públic en general.

Amb la idea adés esmentada, el curs 2017-2018 es va presentar a la Junta de Govern de la Societat una proposta per escriure i editar una nova Geografia de Catalunya que contemplés per àmbits temàtics les principals transformacions sofertes pel país en els darrers anys, amb la finalitat de poder donar noves interpretacions de l'estructura física, social i econòmica del país. La proposta seguia les directrius donades per J. H. Hart, president de l'Associació de Geògrafs Americans, qui en un memorable discurs de l'any 1982 assenyalava els avantatges de l'anomenada Geografia regional pel seu valor educatiu únic, tant per als joves com per als adults, i com a mitjà de coneixement de les condicions i de la interpretació de les realitats complexes. Directriu que bé es pot aplicar a Catalunya. La SCG, amatent a la formació geogràfica dels joves, també sentia la necessitat de fer una aportació renovada i útil per a l'ensenyament de la Geografia als instituts, ben extensible per a persones adultes.

La proposta tenia un format acadèmic, amb molts temes que l'haurien fet molt extensa en nombre de pàgines o bé hauria calgut reduir-ne molt els continguts. Després de diversos debats, també de caire epistemològic, i degut a la complexitat de la tasca, el projecte editorial va restar al calaix dels bons propòsits, fins que en iniciar-se la pandèmia de la COVID-19, es va renovar totalment la idea, amb una nova selecció de temes i amb la finalitat de poder copsar la situació anterior a la primera onada vírica i les conseqüències de la crisi sanitària i les seves derivades, les quals s'estenen a gairebé tots els sectors i són presents pertot Catalunya.

Es va formar un consell per l'edició format per un vocal de la Junta representant de cadascuna de les universitats catalanes amb ensenyaments de Geografia, i es confià a Jesús Burgueño la coordinació-direcció del projecte. Un cop acordats definitivament els temes, es començà a tractar dels possibles autors o autores, establint en primer lloc la premissa que havien de ser socis i sòcies de la SCG i també que havien de tenir una certa especialització professional en el tema escollit, que s'hagués reflectit en les seves publicacions. Encara que la nòmina inicial d'autors era individual per capítol, qui acceptava l'encàrrec podia triar de fer-ho en col·laboració amb altres persones (sempre i quan també fossin associades) raó per la qual hi ha capítols de doble o triple autoria. Igualment s'establí que s'encarregarien un seguit de col·laboracions breus que recollissin una opinió fonamentada sobre algun aspecte puntual de la temàtica pròpia de cada capítol.

Una obra que reflecteixi una època multicrisi

Ja és lloc comú afirmar que la situació actual de pandèmia ha impactat de soca-rel totes les estructures socials, però també els hàbits quotidians i

la nostra pròpia percepció del món. Alhora es manifesta com una crisi mai abans coneguda per la societat contemporània en tots els aspectes de la vida. Som davant d'una crisi –d'un canvi radical– a tots els nivells. D'entrada, és clar que hem patit una emergència sanitària que ha comportat una crisi d'ordre econòmic, si bé en aquesta segona s'han exacerbat moviments de fons que ja s'estaven gestant des de fa alguns anys, com ara la digitalització de processos, amb el comerç en línia i el teletreball.

En la vetlla de l'escampament del SARS-CoV-2 el món tenia al cap una preocupació global bàsica, pel canvi climàtic i ambiental, que resumim ara amb l'angoixada expressió d'emergència climàtica.

I a Catalunya, tot plegat es desenvolupa amb el rerefons d'una crisi política profunda, que no és aliena a un procés cultural i polític global de polarització social, però que a casa nostra presenta trets definitoris propis, derivats del problema d'encaix (o no) de Catalunya dins Espanya.

Finalment, la ciutat segueix essent escenari de conflictes –aquesta és una de les seves facetes consubstancials–, no pas en menor mesura que abans de la pandèmia. Alguns dels problemes més punyents de la societat contemporània es manifesten de forma especial en el medi urbà. Resta per veure si el confinament, patit d'una manera especial a les ciutats, tindrà o no conseqüències en el model de poblament. Sovint la realitat ha desmentit previsions fetes a corre-cuita, simples llegendes urbanes com ara l'increment de natalitat que havia de produir el tancament a casa.

Tenim, doncs, quatre grans crisis en marxa. Era lògic, doncs, que fossin quatre els blocs temàtics d'aquest llibre, amb l'afegit d'un cinquè, una breu referència específica al món urbà i en particular a la ciutat de Barcelona, on alguns dels canvis i conflictes territorials prenen una dimensió paradigmàtica, d'exemple internacional, com en la qüestió dels pisos turístics. Cal no perdre de vista que Catalunya

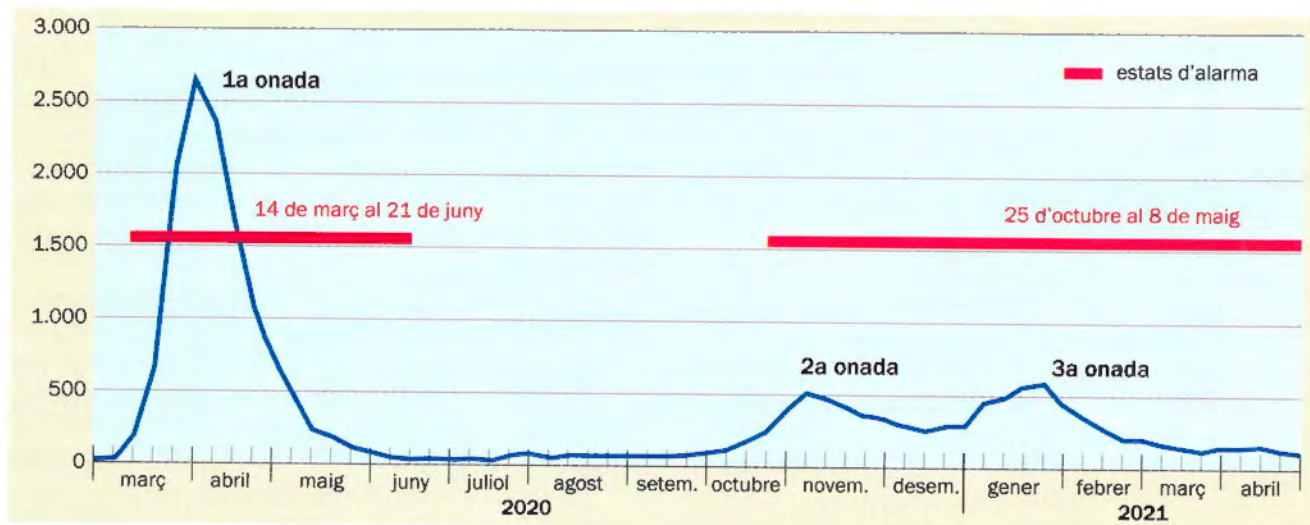
és un país macrocefàlic –gosem dir que sortosament ho és, perquè la situació contrària tendeix a l'acefàlia, la desvertebració i la irrellevància, que és molt pitjor– (mapa 1).

El llibre, creiem que havia de tenir, com un dels seus objectius principals, visualitzar la tasca que fem els geògrafs i les geògrafes i la diversitat dels nostres camps d'anàlisi. L'obra palesa que la mirada de qui es dediquen a la Geografia és transversal, i que abasta una extraordinària varietat d'objectes d'estudi. Els geògrafs i les geògrafes són professionals que haurien de ser tinguts en compte en múltiples aspectes, davant problemàtiques diverses, perquè ja ens hi dediquem en l'actualitat i perquè sovint fem aportacions valuoses, documentades i originals, degut a que sovint tenim costum de veure la realitat amb més consciència de la seva complexitat que altres experts. Som més conscients de les repercussions que una determinada decisió puntual podrà tenir en aspectes no previstos ni obvis. Allò que la pandèmia ha posat de manifest: la complexa

cadena de repercussions insospitades que genera una limitació o prohibició concreta. Si tanquem Barcelona, la platja rebenta i les bicicletes accentuen l'erosió dels camins de Collserola. Si obrim portes després d'un tancament, els accidents i rescats a muntanya es desapareixen... El geògrafs, homes i dones, miren de caçar efectes papallona.

Sembla evident que els nostres polítics i gestors haurien de tenir més en compte la mirada geogràfica. La molt millorable gestió de la pandèmia ha demostrat que no coneixen prou bé el propi país, que no el tenen pas apamat. Els exemples han estat múltiples, com ara la imprevisió del problema sanitari que havia de comportar l'elevat nombre de població flotant en condicions molt precàries existent a la ciutat de Lleida durant la temporada de la fruita. Comptat i debatut, considerar el Barcelonès (amb els seus prop de 16.000 h/km²) com si fos equiparable a una bucòlica comarca rural és d'una miopia només comparable amb la de qui creu que els 5 h/km² del Pallars Sobirà mereixen les matei-

Defuncions setmanals a Catalunya per COVID-19 (març 2020 – abril 2021)

Font: Idescat, a partir de dades del Departament de Salut

xes restriccions de mobilitat que, posem per cas, el Tarragonès (mapa 2).

De tornada al llibre, un repàs a l'índex de l'obra –plural, però que tampoc ha cercat ser exhaustiu– mostrarà al lector la versatilitat de mirades de la Geografia, el seu interès per un ampli ventall de temàtiques.

El primer bloc s'ocupa de la crisi sanitària, no en el seu aspecte estrictament mèdic (dissortadament negligit per la Geografia de casa nostra fins ara) sinó en temes socials directament implicats amb la pandèmia: les repercussions demogràfiques, la gestió territorial de la crisi i els confinaments, l'organització territorial de la Sanitat, l'afectació sanitària dels grups socials desafavorits o l'accentuació dels greuges patits per les dones degut a la situació creada.

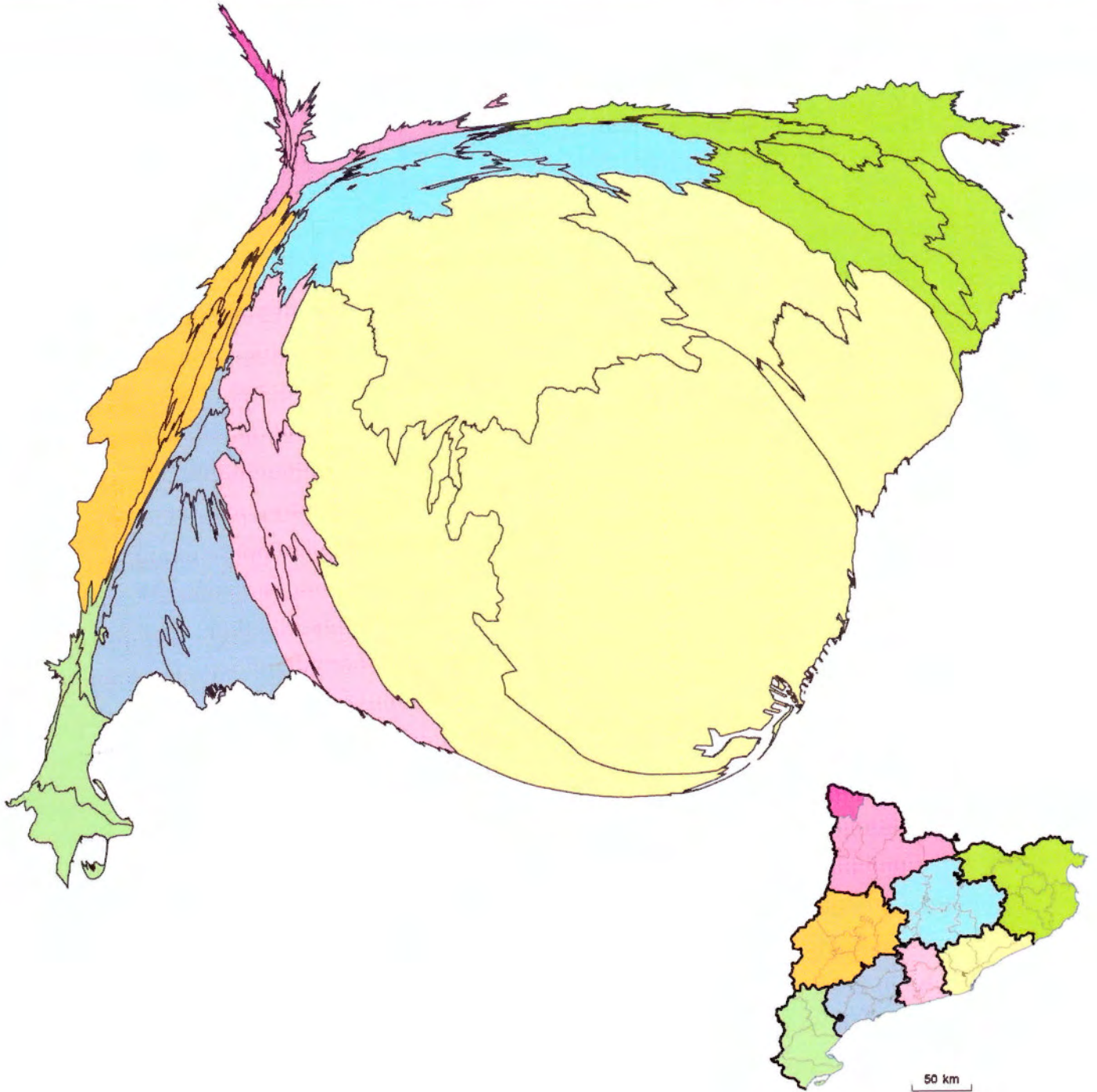
El segon bloc presenta els impactes de la pandèmia en l'economia en diversos terrenys, començant òbviament per l'impacte negatiu en l'ocupació i seguint per les activitats agràries, la indústria, el comerç, el turisme i el balanç econòmic amb l'exterior. La mobilitat és un aspecte transversal a tota la realitat social que s'ha inclòs en aquest apartat però que certament podia haver estat en gairebé qualsevol altre, perquè té un vessant urbà de gran importància, car la restricció de la mobilitat ha estat un mantra en la gestió de la pandèmia (quan en realitat del que es tractava pròpiament era de reduir les relacions entre persones) i perquè evidentment el transport té notòries repercussions mediambientals.

Era inexcusable referir-se a la problemàtica mediambiental, particularment en aquells aspectes que connecten directament amb l'emergència climàtica, començant, òbviament, pel propi clima, però seguint per aspectes diversos de la gestió dels riscos i del nostre entorn natural: el control hídric, la problemàtica específica de la fràgil i disputada línia costanera, els incendis, el paisatge i la seva protecció... L'emergència climàtica demana, principalment, un

canvi del model energètic envers la sostenibilitat, l'aspecte que clou el bloc de la crisi ambiental.

El bloc referit a la ciutat i en particular a Barcelona, creiem que havia de tenir un lloc en aquest llibre, però tampoc un gran protagonisme. A més, és també present en col·laboracions d'altres apartats, en l'aspecte polític, d'impacte social de la pandèmia, etc. Era obligat, però, fer referència a les seqüeles de la darrera gran crisi econòmica, provocada per la bombolla immobiliària. Un terribastall del qual ens havíem recuperat en gran part en els aspectes d'ocupació, activitat econòmica i mobilitat, però que ha deixat un rastre urbà i social difícil de pair. També calia fer esment dels processos de gentrificació o expulsió de les classes populars de determinats barris de la ciutat, en part relacionats amb un boom turístic que ha estat particularment desorbitat a Barcelona –el contrast amb el moment actual no pot ser més viu–. Davant les diverses crisis, la capital del país s'ha trobat amb un sotrac del qual està costant de trobar un fil argumental conductor d'estabilització i progrés. Aquest aspecte mereix una reflexió en aquest bloc, però també, des d'altres perspectives, en el darrer apartat.

Catalunya es troba en un atzucac polític inaudit i de grans proporcions. El país que anys enrere havia adoptat l'objectiu prioritari d'integrar les generacions de la immigració procedent de la resta d'Espanya i esdevenir un sol poble, ara s'ha migpartit en dos blocs condemnats a un empat indefinit. Un empat que demanaria oblidar maximalismes i cercar novament espais constructius, de vida compartida i objectius plenament majoritaris. Qualsevol ratlla escrita sobre el procés –com les immediatament anteriors– poden ser objecte de crítica partidària. Per això convenia aplegar en aquest llibre visions contrastades, personals i intransferibles, sense complements ni acotacions, però sobretot, ben argumentades, que enriquessin el debat. Aquest bloc també

ens ha permès donar veu als altres catalans, els del Nord, mitjançant la col·laboració de Joan Becat.

Dels 28 capítols que conformen els esmentats cinc blocs temàtics, n'hi ha de més estructurals (que emfasitzen els processos de llarga durada) i altres de més conjunturals. Els autors tenien llibertat d'enfocament: si bé se'ls demanava fer una anàlisi del moment present, també convenia situar-la en el marc del context evolutiu que la contrasta o explica, en particular en el que portem de segle. Igualment es demanava tingués un to divulgatiu, amb poques notes i bibliografia, ja que el destí del llibre era el gran públic interessat pels problemes del país.

Els capítols dels quatre primers blocs compten amb un text complementari final, redactat a vegades amb complicitat amb els autors principals, però generalment fets de forma autònoma i fins i tot aliena a l'autoria del capítol. A vegades fan de contrapunt, a voltes de complement o ampliació, i en ocasions tenen un interès més genèric en relació a la pròpia ciència geogràfica.

Vint-i-vuit capítols més un epíleg –que cal agrair a Oriol Nello, delegat de l'IEC a la Junta de Govern de

la SCG– i 23 col·laboracions breus fan sortir a la palestra un total de 64 geògrafes i geògrafs catalans. Amb ells, hem volgut incorporar també dues aportacions de socis que pertanyen professionalment a altres camps: un jurista i un historiador. Aquesta és una de les riqueses de la nostra Societat: és oberta a tothom qui té una sensibilitat per la Geografia, una qüestió que va més enllà de la titulació acadèmica.

Els redactors pertanyen a tot el ventall generacional, des de professors jubilats (que no pas inactius) fins a joves que elaboren la seva tesi doctoral. De la universitat (certament amb una presència molt majoritària) fins a l'administració pública, passant pel geògraf professional que s'obre camí com a autònom. Aquesta és una obra col·lectiva, que evidencia la vitalitat d'un àmbit professional, certament reduït, però amb una personalitat pròpia plena de potencial creador.

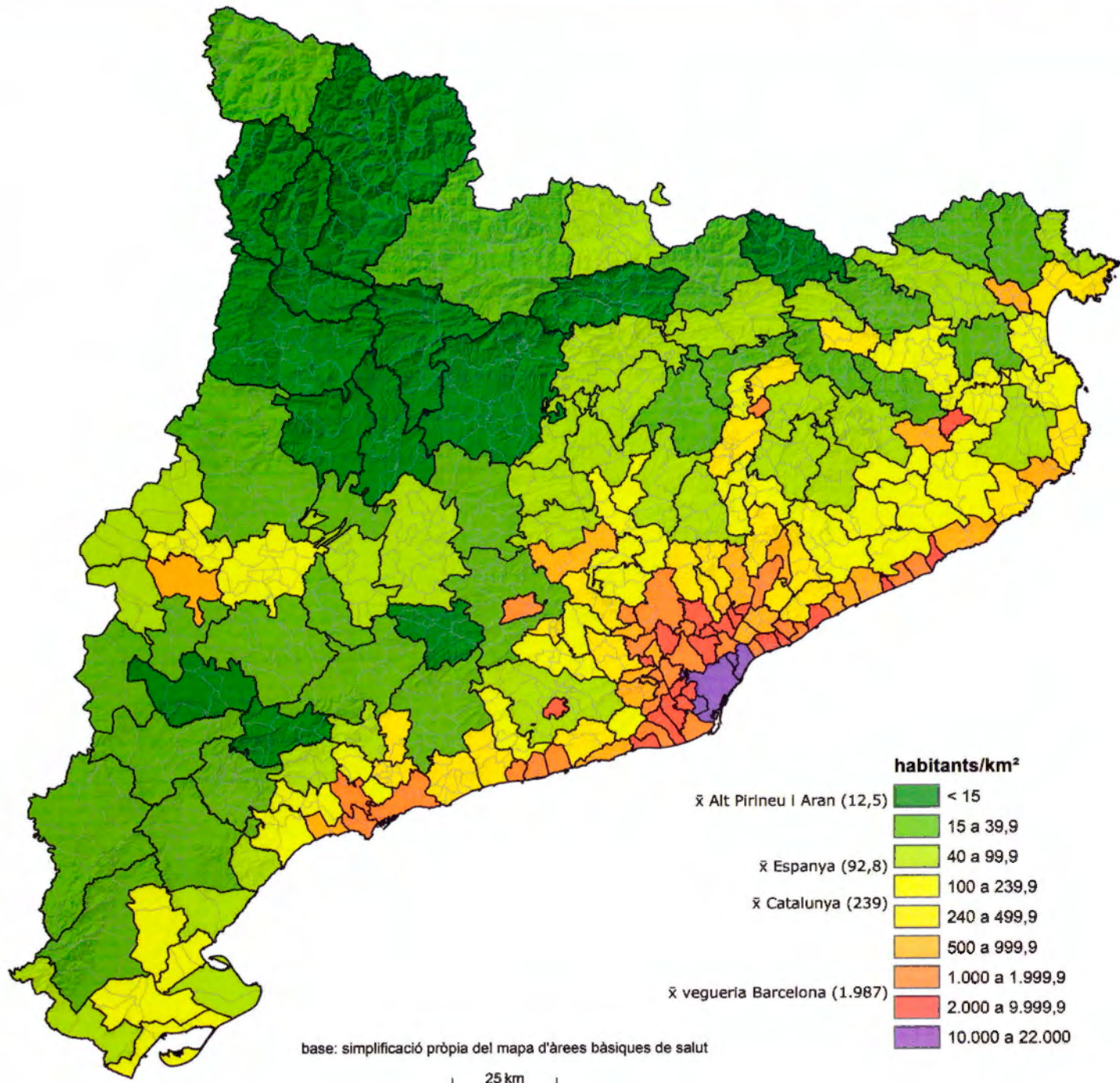
Seixanta-sis membres de la Societat Catalana de Geografia, que han volgut palesar que la Geografia importa i que els geògrafs i les geògrafes fan aportacions rellevants per a comprendre millor la nostra realitat.

Cartografia

El 2n Congrés Català de Geografia, organitzat per la Societat Catalana de Geografia (2008) es va celebrar sota el lema “El mapa com a llenguatge geogràfic”. Efectivament, som del parer que el mapa és una eina extraordinària de recerca, reflexió i comunicació del treball geogràfic, i que molt sovint el progrés del coneixement geogràfic ha d'anar del bracet de l'ús dels mapes. Els mapes ens identifiquen com a col·lectiu i projecten una imatge tangible i diferenciada dels professionals de la Geografia.

En una obra adreçada a presentar alguns dels aspectes més punyents de la realitat catalana actual no podia mancar una acurada i formalment diversa cartografia. L'ha realitzat el Servei de Cartografia i SIG de la Universitat de Lleida, sota la direcció del coordinador del llibre.

Molts dels mapes no estan pensats exclusivament per al capítol on s'insereixen, sinó que són una aportació transversal per al conjunt del llibre, i fins i tot alguns van més enllà dels textos que els acullen i donen pistes al lector per entendre aspectes cabdals de la realitat catalana. Per això estan numerats

correlativament, de principi a fi de l'obra (en un total de 59), de tal manera que poden ser citats de forma creuada, en aportacions de diversos autors. Tot plegat constitueix un petit atlas temàtic dins de l'obra.

En funció de les dades disponibles, s'han emprat diverses bases territorials: els 946 municipis, les 42 comarques, les 8 vegueries (opcionalment diferenciant-hi l'Aran) o les 4 províncies. Tanmateix, la pandèmia ha familiaritzat tothom amb una altra unitat administrativa, l'àrea bàsica de salut (ABS), principalment per la gestió dels tests i la vacunació per part dels CAP. Les unitats bàsiques sanitàries són dissenyades d'una manera molt pragmàtica i racional, atenent la facilitat i rapidesa d'accés de la població a l'atenció sanitària en el respectiu CAP. Amb la salut no s'hi juga, i per tant és una demarcació seriosa i digna de tenir en compte.

En una anàlisi global de Catalunya, la fragmentació municipal molt sovint resulta excessiva perquè sovint realça o exagera la situació de municipis molt poc poblats però amb molta superfície. En l'altre extrem, la demarcació comarcal simplifica excessivament la diversitat territorial catalana. Resulta per tant útil, treballar amb una demarcació intermèdia a les xifres de 42 i 946. El mapa sanitari, amb 374 ABS, ofereix aquesta possibilitat. Si hi descomptem les diverses ABS en què es divideixen les grans ciutats (només al municipi de Barcelona n'hi ha 68) la xifra total es rebaixa considerablement. Finalment hem establert uns pocs agrupaments d'ABS de diferents municipis urbanísticament molt entrelligats, per tal de defugir cartogràficament àmbits geogràficament massa reduïts, a penes apreciables en un mapa de les dimensions d'aquest llibre (mapa 3). Per exemple, estadísticament hem unit Badia del Vallès a Barberà del Vallès.

D'aquesta manera comptem amb un mapa de base amb una mica menys de 200 unitats (concretament 192), que per una banda permet diferenciar diversos sectors dins la majoria de comarques rurals

(8 a l'Alt Empordà, 6 al Segrià, 5 al Baix Ebre, etc.) alhora que a les comarques metropolitanes permet diferenciar força àmbits sense caure en l'esmicolament municipal: els 30 municipis del Maresme s'agrupen en 14 unitats o els 39 ens locals del Vallès Oriental es resumeixen en 12 conjunts territorials.

Hi ha, però, la limitació metodològica que suposa el fet (ben racional, d'altra banda) que moltes ABS trenquen amb els límits municipals per donar una atenció més propera a determinats veïnats. Aquest handicap es pot tramejar sense massa problemes amb el nomenclàtor de població, que aporta un cert desglossament del nombre municipal d'habitants. D'aquesta manera hem fet el mapa de densitats de població (mapa 2). Però en la majoria de recerques la dada estadística disponible més desagregada té com a base el municipi, i per tant encara ha calgut fer una adaptació de les ABS i agrupaments d'ABS a l'estricta planta municipal (mapa 3).

En general, la diferència entre la base del mapa 2 i la del 3 és imperceptible a la nostra escala de treball, tret d'un parell de casos, l'un a Tortosa i l'altre a Lleida. El terme de Tortosa es reparteix en dues ABS tot seguint el curs de l'Ebre, incorporant a cadascuna els municipis més propers d'una i altra riba; l'adaptació als límits municipals migparteix l'àrea Tortosa Oest degut al tascó tortosí occidental de Jesús i els Reguers. També l'extrem occidental del terme de Lleida (Rimat i Sucs) migparteix l'ABS d'Almacelles, a la qual pertanyen aquestes dues EMD; degut al confinament municipal, ara aquesta anomalia és ben coneguda dels lleidatans, que han descobert que no podien anar al municipi veí (de caràcter residencial) d'Alpicat però sí, en canvi, a uns pobles que són més lluny però que pertanyen al seu mateix municipi.

Al capdavant només un grapat dels mapes del llibre empen aquesta divisió territorial, d'ABS adaptades. Tanmateix, pensem que calia advertir el lector, de bon començament, de la seva raó de ser.

Agrupament de les 374 àrees bàsiques de salut en 192 unitats estadístiques de base municipal. El límits de les ABS sovint no s'ajusten als termes municipals: ha estat forçós fer una adaptació d'acord amb l'adscripció majoritària de la població del municipi. En zones de baixa densitat seguim la pauta de les ABS (amb les pertinents adaptacions de límits). En les d'alta densitat hem agrupat les ABS d'un mateix municipi urbà quan ha estat possible (a vegades les ABS urbanes inclouen també municipis rurals propers) o bé hem fet aplecs de municipis d'una extensió similar.

